

Walter Mayr
© Der Spiegel

Són una tropa que s'avenen, tots tres. A penes el conductor ha aturat el papamòbil, el guarda-espatlles de l'esquerra engrapa un infant del públic i l'allarga al Papa; ell s'inclina, li fa un petó i llestos.

Tot plegat tan sols dura uns segons i es repeteix diverses vegades, cada dimecres, durant la volta d'honor del Papa abans de l'audiència general a la plaça de Sant Pere. Si veu que hi ha grups més nombrosos, minyons escoltes o persones amb cadira de rodes, el representant de Crist a la terra tusta l'espatlla del conductor del papamòbil perquè s'aturi.

Té un aspecte imponent, vist de prop, aquest papa Francesc: la sotana blanca, tensa a l'altura del ventre, allargant la barbata marcada i escrutant els ulls de la gent. En comparació amb el seu predecessor Benet XVI, que té un somriure gairebé del Més Enllà, aquest argentí sembla realment terrenal. I no cal dir-ho: proper.

Abraça i acaricia, fa petons a infants i a cardenals. Sense preavis i amb fervor. Sembla gairebé com si busqués, amb el contacte corporal, un consol de la càrrega que comporta el càrrec, del fet d'haver de ser el principal guardià de la fe i un exemple a seguir per als 1.300 milions de catòlics d'arreu del món.

Des que Jorge Mario Bergoglio va passar a ser el papa Francesc, ja fa més de tres anys, els catòlics estan dividits entre admiradors i crítics. Com més va, però, més es pregunten si podrà complir el que aparentment va prometre: renovació, reformes i una Església catòlica més acostada als temps actuals.

Francesc ha fet construir dutxes per a persones sense sostre a la plaça de Sant Pere, però alhora ha gastat milions en assessors internacionals. Ordena les finances del Banc del Vaticà, però genera confusió a la cúria. Fa de mediador entre els Estats Units i Cuba, però espanta els israelians perquè diu que el president de Palestina és un "àngel de pau".

Aquest Papa és més enigmàtic que

qualsevol dels seus predecessors, i això comença a ser un problema. Molts encara intenten esbrinar les veritables intencions de Francesc. En preguntar a cardenals i bisbes, assessors i empleats del papa, i també a vaticanistes experts, per una possible estratègia, un pla superior del Papa, tots coincideixen en un punt: el successor de Pere és conegut per ser un busca-raons.

Igual com el jugador de billar que en l'entrenament fa xocar les boles i estudia amb tota calma les possibles caramboles, així Francesc fa bellugar les coses al Vaticà. Les ganes d'experimentar li vénen probablement del seu passat com a tècnic químic; les decisions les pren com un superior dels jesuïtes: després d'una exhaustiva anàlisi interna.

Entre els principis de Francesc hi ha l'actitud de pencaire, en què els processos valen més que els càrrecs. Els catòlics tradicionals ho veuen exactament a la inversa del jesuïta Bergoglio. Això genera confusió, fins als més alts cercles del Vaticà. Cap a on va, doncs, aquest Papa?

L'imperi del Papa

Qui vulgui saber des d'on Francesc orquestra la batalla contra el rígid sistema del Vaticà –és l'Estat més petit del món– farà bé d'agafar l'ascensor del pati de Sant Damas, a la segona llotja del palau apostòlic, on hi ha l'entrada a l'imperi del Papa.

A la penombra, hi ha guàrdies suïssos que en caminar fan fressa amb els talons. Per arcades amb obres mestres de l'escola de Rafael s'arriba al ventriclle del poder catòlic, passant per la sala Clementina, on es va instal·lar la capella ardent de Joan Pau II. I per la sala dels Palanquiners, on encara es conserva el tron mòbil amb què es transportava encara Joan XXIII. I finalment per la cambra on va morir Lleó XIII.

Enmig d'aquest escenari pompós, l'argentí Bergoglio encara en sembla curiosament aliè, com un gran ocell exòtic que bat les ales en una gàbia d'or. Ell –que obliga la seua Església a servir els pobres– al seu palau apostòlic només ha de prémer un botonet daurat que té a l'escriptori. Així que el toca, ja arriben

PROPER. En comparació amb el somriure gairebé del Més Enllà de Benet XV, el papa Francesc sembla realment terrenal. És usual veure'l acariciar els devots que acudeixen a les audiències privades o a les pregàries de la plaça de Sant Pere.

de l'habitació del costat uns quants servents.

Si a la biblioteca papal no hi hagués una estàtua de la Mare de Déu de Luján, patrona de l'Argentina, les estances nobles del catolicisme estarien igual que quan Benet XVI encara era papa. D'ençà de la seua renúncia el 28 de febrer del 2013, al Vaticà s'hi està produint un experiment amb resultats incerts, ordit en nom del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant. El papa Francesc lluita en tres fronts alhora: contra les ambicions de poder de l'aparell de l'Estat, és a dir, de la cúria; contra la sumptuositat i la pompa del clergat, i per un retorn radical al missatge de l'Evangelí.

Quan el 13 de març del 2013 Bergoglio va començar una nova era amb un *buona sera* des del balcó de la basílica de Sant Pere, a l'Església catòlica les coses no li anaven gaire bé. Els anys anteriors, els escàndols havien tacat la seua imatge: abusos a menors, corrupció i blanqueig de diners, robatori de documents en dependències papals i intrigues de la cúria. I per això la tria dels cardenals per

al successor de Ratzinger va recaure en Bergoglio. "El Papa de la fi del món", que no estava involucrat en cap afer, havia de reanimar-ho tot.

Què ha canviat d'ençà d'aleshores? Hi ha una persona que ho hauria de saber per experiència directa: l'arquebisbe George Gänswein, anomenat "don Giorgio". El secretari privat de Ratzinger també ha continuat sent protocol·lariament amb el papa Francesc el número u del palau apostòlic. Té el títol de prefecte de la Casa Pontifícia. Com a servent de dos senyors i situat entre dos mons, Gänswein encarna simbòlicament una situació que no havia existit mai: que un Papa i el seu predecessor visquin l'un al costat de l'altre al Vaticà.

Aquest matí Gänswein porta una sotana feta del sastre de la cort, Gammarelli, amb uns botons de puny brillants, i al coll, una enorme creu daurada. Anomenat pels periodistes com "el George Clooney del Vaticà", no entén per què s'ha d'anar vestit com si es fes penitència només perquè de cop i volta amb el Papa la humilitat sigui moderna. "No", diu

Gänswein, que troba especialment covards els "fidels i fins i tot els cardenals" que últimament, a Porta Sant'Anna, just abans d'entrar al Vaticà, es canvien la creu daurada per una de metall, davant la mirada de la Guàrdia Suïssa.

De tota manera, segons Gänswein, en l'entusiasme pel Papa i la seua apel·lació a la "secularitat espiritual" –la dedicació a allò que és profà– es perden tots els punts que uneixen els dos papes: "El que Benet XVI reclamava, ara el seu predecessor ho compleix. L'única diferència és que Francesc no és criticat per les seues apel·lacions, sinó que és elogiat".

Jorge Mario Bergoglio, el primer Papa no europeu en els més de mil anys de vida de la institució, va ser estimat de seguida pels creients, però sobretot també pels no-creients i pels mitjans. Francesc va aconseguir, ja el primer any, aparèixer a la portada de *Time* i *Rolling Stone*. La revista d'economia *Fortune* el va nomenar figura de lideratge mundial. A *The Economist* estaven entusiasmats que estigués disposat a reinventar "la multinacional més antiga del món".

ESTIMAT, PERÒ NO VENERAT. El primer Papa no europeu en els més de 1.000 anys de vida de la institució —a la imatge, el dia de la seua proclamació, el 13 de març del 2013— va ser estimat de seguida pels creients, però sobretot pels no-creients i pels mitjans.

→ El 2014 es van comptar gairebé sis milions de creients a les audiències papals, cosa que per a molta gent diu molt a favor d'aquest Papa: Francesc trenca amb la tradició i deixa enrere certs llastos. Fa que a les finances del Banc del Vaticà, carregat d'escàndols, hi posin ordre experts externs i que la reforma de la cúria la facen cardenals que abans tenien poc a veure amb l'aparell de govern papal. Anima la seua Església a debatre sobre la família, el matrimoni, la sexualitat, i no es cansa de demanar, a Lampedusa o a Copacabana, misericòrdia i solidaritat per als pobres i els marginats.

I aquest Papa és polític, pren partit, també sobre qüestions incòmodes. No s'amaga, s'hi implica. Després d'una vigília de pregària per la pau a Síria va venir la mediació per al reacomodament entre Cuba i els Estats Units. El papa Francesc ha trepitjat l'ull de poll de Turquia perquè ha qualificat el genocidi armeni precisament de genocidi, i provoca perquè accepta Palestina com a Estat independent.

Això no obstant, principalment amagats però cada cop més perceptibles, van grunyint a l'interior de l'Església els crítics, en aquest tercer any de pontificat. Tots aquells que sospiten d'aquell home de Buenos Aires li retreuen un lideratge massa autoritari, que és massa sofisticat a l'hora de vendre's i poc entès en qüestions de doctrina. L'escriptor Martin Mosebach objecta públicament que aquest Papa marca perfil "a costa de l'Església": proclama "lemes simpàtics", desperta admiració per l'adaptació als signes del temps i "se cenyeix poc a les tradicions".

Realment, no tan sols és enigmàtic el Bergoglio teòleg, sinó també el Bergoglio persona. La veu sempre suau dissimula les paraules i les contradiccions d'aquest Papa. Un home que és capaç de retreure als seus cardenals que tenen "Alzheimer espiritual" i que adverteix els creients que no cal multiplicar-se "com conills".

Una declaració de guerra

Bergoglio és un Papa de sorpreses. Què vol, però? Té un pla per a l'Esglè-

sia, o simplement li agrada revolucionar aquest petit Estat emmurallat al mig de Roma, no gaire diferent del Kremlin? El pla de Francesc és el d'una Església de baix a dalt. Però això representa una declaració de guerra no dita sobretot a la mateixa cúria.

No tan sols és exigent amb el seu entorn, sinó també amb ell mateix. Cap a les quatre de la matinada s'encenen els llums a l'apartament 201, al segon pis de la residència Santa Marta. A aquella hora tot està en silenci. Hores més tard els carrers i els jardins del Vaticà s'omplen de vida, poc abans de les misses matinals: a la basílica de Sant Pere, però també en les misses alemanyes al Camposanto Teutonico. I a dalt, al convent Mater Ecclesiae, on l'ex-papa Benet XVI celebra la missa amb l'arquebisque Gänswein i sis germanes.

Francesc la celebra més avall, a l'auster capella de Santa Marta, on dona a visitants seleccionats el missatge del dia, que més tard sortirà als mitjans. L'Església catòlica, segons les seues prèdiques, s'ha d'acostar a les persones; un pastor ha de fer flaire del ramat.

D'acord amb aquesta idea, el Papa no viu aïllat al palau apostòlic —un "embut", es queixa, que només deixa passar visitants "en comptagotes"—, sinó a la residència de Santa Marta. Aquí hi ha desplaçat la seua central de distribució, aquí ocupa, juntament amb els seus treballadors, una planta sencera, fet que causa despeses addicionals i que hi hagi qui en malparli. Francesc viu austerament en un pis molt petit, entre estàtues de la Mare de Déu, crucifixos i un cofre amb restes d'ossos de l'apòstol Pere.

Si el Papa mira a fora per la finestra, es veu envoltat dels poderosos del passat. A l'esquerra, al Palazzo San Carlo, se'l mira des de la seua espaiosa residència l'home fort de l'era Ratzinger, el cardenal i antic secretari d'Estat Tarcisio Bertone. Al col·legi etiòp s'hi allotja l'antecessor de Bertone, Angelo Sodano. A dalt del turó hi viu l'ex-papa Benet XVI, en un pis amb Georg Gänswein. I, finalment, hi ha el cardenal Walter Brandmü-

ller, de 86 anys, ex-historiador en cap del Vaticà i un dels puntals del sector conservador, crític amb Bergoglio. Brandmüller viu just a sobre la sagristia de la basílica de Sant Pere.

El que passa és que Brandmüller,

ENTRE ELS PRINCIPIS DE FRANCESC HI HA L'ACTITUD DE PENCAIRE, EN QUÈ ELS PROCESSOS VALEN MÉS QUE ELS CÀRRECS

mentre Francesc encara s'està preparant la pregària dominical de l'Àngelus, ja predica a la basílica de Sant Pere i dirigeix preguntes verinoses al Papa argentí i a les

seues estratègies de relacions públiques: “Fer trontollar l’aparell de l’Església despertarà els adormits? Aconseguirà dirigir l’atenció cap al missatge cristià?”

Això no tan sols ho posa en dubte Brandmüller. Però Francesc és incansable, com algú a qui no queda gaire temps per dur a terme el seu pla. Després de la missa matinal, esmorza amb els fidels. Enllesteix durant el matí cites protocol·làries amb Gänswein a palau i després d’una curta pausa al migdia es dedica a la part veritablement revolucionària del seu horari: la relació extraprotocol·lària amb el públic, la qual organitza, lluny del control de la cúria, amb telèfon, bolígraf i una llibreteta.

Durant aquelles hores s’obren les portes de les estances papals: per a víctimes d’abusos, transsexuals i agnòstics reconeguts. I també per a bisbes amb visita obligada al Vaticà, que el Papa convida al “foc

de camp”, com ell anomena les trobades. No pas tot allò de què es parla es manté en secret: gràcies a algun germà xerraire sempre transcendeix què pensa Francesc sobre tal cosa o tal altra del Vaticà.

Els crítics es queixen que el Papa hauria de ser qui digués l’última paraula i no la primera. Comentar xafarderies no és una de les seues tasques. En canvi, els seus defensors diuen que Francesc busca el diàleg, i això parla a favor seu.

El que és representatiu del nou estil que hi ha al Vaticà no és el fet que Francesc no porti les sabates vermelles i l’almussa de pell blanca d’ermini. Sí que ho és, però, l’abandó total dels codis. Per exemple, se suspenen de cop i volta reunions de feina amb alts càrrecs de la cúria. O un dimarts al matí Francesc no es dedica al sermó de l’audiència general, sinó que fa una altra cosa que li ve gust. O s’interromp un discurs a Albània, pre-

parat i prèviament traduït, perquè dues víctimes de l’estalinisme commouen el Papa i li fan caure les llàgrimes.

Tan bon punt Francesc deixa els fulls que porta escrits, la plana major del Vaticà ja es prepara per al pitjor. Aquest Papa té tothom amb l’ai al cor, diu un alt membre de la cúria: “Amb ell podria passar fins i tot que vengués *la Pietà* de Miquel Àngel i que en donés els diners als pobres”.

Si té pressa, Bergoglio agafa el telèfon ell mateix. “Jo trobo positiva aquesta actitud informal”, diu el poderós cardenal suís Kurt Koch, membre de la cúria, a la seua sala de recepcions. Koch és president del Consell Pontifici per a la Unitat dels Cristians, també és membre de cinc congregacions i abans del conclave del 2013 era considerat papable.

El modest ex-bisbe de Basilea, amb una creu de plata al coll, es troba amb →

→ el seu superior amb regularitat. “Jo crec absolutament”, diu Koch, “que Francesc té un objectiu clar, que és que l'Església catòlica es torni més missionera i no doni voltes sobre si mateixa”. De tota manera, afegeix, és incert fins a quin punt el Papa finalment podrà canviar les coses: “Genera molt d'entusiasme, però si et fixes en la sortida de missa en molts països no s'hi veu gaire l'efecte del papa Francesc”.

El Papa omple les places, però no les esglésies ni els seminaris, com a mínim a Europa. Encara no té unes opinions clares, llevat que vol una Església que busqui les ovelles als marges de la societat. Al sínode episcopal de l'octubre s'esperen canvis de rumb decisius. S'hi parlarà sobre el futur de la família, sobre l'homosexualitat i sobre la permisió de prendre la comunió dels divorciats que s'han tornat a casar. Al centre de l'acalorada disputa sobre el rumb, es plantegen les següents preguntes: qui s'ha de moure cap a qui al segle XXI? L'home modern s'ha d'acostar a l'Església catòlica amb tots els seus severos manaments i prohibicions? O l'Església s'ha d'apropar a l'home i a les formes diverses d'aparellament actuals?

Al Palau de la Santa Inquisició, on Galileu va ser tancat, el cardenal Müller, com a cap de la Congregació per la Doctrina de la Fe, defensa un ferm punt de vista: pel que fa als fonaments de la fe, recollits en les escriptures i en la tradició, en dogmes, encíclics i escrits papals, no s'ha de tocar res. Fins i tot hi ha clergues amb altes responsabilitats que s'han “deixat encegar tant per la societat secular” que han perdut de vista punts essencials de la doctrina l'Església, advertia Müller no fa gaire en una entrevista amb un diari catòlic polonès. Contràriament, el lema de Francesc diu: “La realitat està per damunt de les idees”. En comptes d'aïllar-se en nom de la doctrina, és millor “deixar-se sorprendre per l'Esperit Sant”.

En qüestions de doctrina, però, Francesc es mostra partidari de la família tradicional. Diu que no té gens de ganes de parlar constantment d'“avortament, matrimoni homosexual i mètodes anticonceptius”. Però també sap que no n'hi haurà prou criticant la lluita interna entre “l'immobilisme hostil” dels sectors dretans i “el bonisme destructor” de l'ala esquerrana.

Si prenem com a base l'encíclica *Evangelii gaudium*, del novembre del 2013, Francesc aposta en essència per l'alegria de la proclamació de l'Evangelio i no tant pel compliment intransigent de la doctrina. És un enfocament que sobretot entusiasma els creients de base i els observadors allunyats de l'Església, però no tant els dignataris i els prohoms de l'Església catòlica. Per a molts altres, el Papa és una decepció: per als progressistes és massa conservador; per als conservadors, li falta compromís.

“No crec que s'hagi d'esperar del magisteri papal una resposta definitiva o completa a totes les qüestions”, escrivia Francesc el 2013 a *Evangelii gaudium*. En un altre punt, adverteix els capellans que no parlin “deu vegades sobre l'abstinença i només dues o tres sobre l'amor”. I sempre fa esment de la dignitat de la persona i del dret al treball. Un sistema que deixa tanta gent sense sou ni pa, escriu Francesc, és inacceptable: “Aquesta economia mata”.

La tria de les paraules ja revela que el Sant Pare coneix més la situació dels

barris pobres de l'Amèrica Llatina que no pas l'economia social de mercat i les encíclics socials de l'Església catòlica. Quan va ser escollit Papa, Bergoglio tenia 76 anys, i fins aleshores havia passat gairebé tota la vida a l'Argentina. Potser això explica per què aquest Papa és tan diferent.

“Jorge, no canviïs”

Aquesta decisió la va prendre just després de ser escollit a Roma, explica Bergoglio a la seua biògrafa, Elisabetta Piqué. “Assumeixo el perill de repetir en el nou càrrec errors antics”, va dir. Sembla ridícul que un home de la seua edat intenti reinventar-se. I ara actua a Roma segons un model que prové del seu temps a l'Argentina: el principi de Francesc.

Pel que es veu, com a provincial dels jesuïtes a l'Argentina, Bergoglio ja prenia decisions “de manera categòrica i personal”. En aquell temps, havia estat nomenat amb només 36 anys cap superior dels jesuïtes al país. La seua manera estricta de governar provocava, segons va

LÍDER MUNDIAL. La mediació entre els Estats Units de Barack Obama i la Cuba de Raúl Castro forma part del seu bagatge, així com la mà estesa a la Rússia de Vladímir Putin. També li agrada visitar per sorpresa barris deprimits, com el de la imatge de sota, situat als afores de Roma i de majoria llatinoamericana.

escriure en les actes el pare jesuïta Carlos Carranza, que malgrat els esforços sacrificats de Bergoglio molta gent “el rebés, a ell, i la seua manera de dirigir la província, amb rebuig”.

El que és indiscutible és que el 1986, en temps “d’una gran crisi interior”, tal com ell ho anomena, va ser traslladat forçosament a la ciutat de Córdoba. No se’n coneixen els motius exactes. Un testimoni explica que algun germà jesuïta el prenia per boig. Se li van vigilar fins i tot les cartes i les trucades.

La reputació que té de ser devot i incòmode però molt incomprensible la té des d’aleshores: de quan era rector d’una facultat de teologia i com a arquebisbe de Buenos Aires. El premi Nobel de la Pau argentí Alfredo Pérez Esquivel va suplicar públicament el 2005 a l’Esperit Sant que, si us plau, Bergoglio –“ambigu” i políticament difícil de classificar– no fos Papa. Vuit anys més tard, però, li va arribar el moment.

D’aleshores ençà, Bergoglio segueix el seu antic principi: “*Hagamos lío*”, i confia que els processos que posi en marxa portaran conseqüències positives. “Ell mateix no sap cap on porta el camí, confia en l’Esperit Sant”, presumeix el portaveu del Vaticà, Federico Lombardi. Per a Francesc, el que compta és sobretot una “Església en moviment”.

El cardenal nord-americà conservador Raymond Burke, prefecte del Tribunal Suprem de la Signatura Apostòlica, va percebre aquest moviment de manera clara. Una setmana després que en una entrevista hagués criticat la seua Església com un “vaixell sense timó”, Francesc el va apartar donant-li un càrrec a l’orde de Malta. Quan poc després també es va fer públic que el comandant de la Guàrdia Suïssa havia estat acomiadat, els vaticanistes van reaccionar indignats: “Això és pitjor que amb Estat Islàmic”, va dir un d’ells presumptament.

Les feines de reordenació del Vaticà, però, encara no estan acabades ni de bon tros, i també està pendent la reforma a fons de la cúria. Les propostes reformistes les està elaborant una comis-

sió a la qual pertany el cardenal alemany Reinhard Marx, arquebisbe de Munic i Freising. Les seues credencials, tant d’ell com dels altres vuit membres, són, segons Francesc, que vénen de fora, que amb prou feines coneixien el Vaticà i que ara poden alterar, com a cossos externs, el sistema immunitari de la cúria.

Falta de tacte

El que pensa realment el papa Francesc de la seua cúria se sap des del 22 de desembre. La tempesta que es va desencadenar a la sala Clementina damunt dels solideus de moaré sedós que porten desenes de cardenals però també damunt dels bisbes que seien al darrere, en qualsevol empresa normal s’hauria considerar un vot de censura contra la direcció.

Però aquest no és el cas del Vaticà, on Francesc primer es va queixar de la “fossilització espiritual” i de l’“esquizofrènia existencial” de la cúria i després va fer tertúlia somrient i va rebre mostres de lleialtat d’aquells a qui acabava de picar la cresta. I així mateix, les mostres d’afecte de tots aquells que en el conclave del 2013 l’havien votat perquè posés ordre amb mà dura.

Amb el temps, però, els comentaris de malestar a l’aparell van pujant de to. Fins i tot hi ha treballadors de baix rang de la cúria que es queixen de la falta de tacte; justament, als qui guanyen menys del Vaticà la misericòrdia del Papa predicador els va eliminar els suplementes per hores extres. Ara han de passar amb salaris entorn dels 1.000 euros, l’import que s’embutxaquen en poques hores els compromesos experts d’empreses de consultoria com KPMG, Deloitte & Touche o Ernst & Young. Comproven els balanços del Banc del Vaticà o els plans econòmics de la Santa Seu. Les finances i possessions vaticanes, valorades en milers de milions d’euros, ara estan permanentment en el punt de mira dels advocats de l’Estat.

Això també desconcerta alguns catòlics. Els errors del passat, diu un clergue alemany, ja fa temps que no justifiquen que aquest Papa insulti el seu personal: “Tot arbre té brots dolents i s’ha d’espergar, però cal tallar-ho tot de soca-rel?”

“El papa Francesc no és només una persona molt lliure, sinó també un volcà a punt d’entrar en erupció”, diu el pare jesuïta sicilià Antonio Spadaro, una de →

El Temps

Nova maqueta

Nous opinants

Nou format

Nou Temps

Ja al teu quiosc

Per fer-te
subscriber entra a
www.eltamps.cat
escriu-nos a
[subscriptions@
eltamps.cat](mailto:subscriptions@eltamps.cat)
o telefona al
902131025.

Us atendrem de
9.00 a 14.00 hores

PORTADA ◉ PAPA FRANCESC

NO TAN OPOSATS? Segons fonts del Vaticà, les diferències entre Francesc i Benet XVI són menors del que sembla des de fora. Per canviar l'esperit del Vaticà de manera duradora farien falta anys en el càrrec i fer molts nous nomenaments.

Un temps que potser no tindrà. Fins ara, Francesc ha col·locat una quarta part dels cardenals amb dret a vot.

→ les persones que el coneix més bé. Spadaro és cap de redacció de la revista jesuïta *Civiltà Cattolica*, que d'ençà que Bergoglio és Papa es considera l'òrgan central oficis del Vaticà.

El 2013 van ser els primers d'entrevistar Bergoglio després que fos escollit. Ja aleshores, diu Spadaro al seu despatx de Roma, s'entreveia que aquell home era "més un pastor que un ideòleg", "amb moltes ocurrencies" i, tanmateix, realista amb relació a les pròpies capacitats: "No crec que Francesc tingui l'esperança de poder portar fins al final els processos que ha iniciat".

La pregunta de cap a on s'ha de dirigir l'Església no és el més important per a aquest Papa: "És ben possible que ell ni tan sols ho sàpiga". Algú com Francesc

pregunta de "qui demana?", Francesc va respondre: "El Papa". "Sí, i jo sóc Napoleó", va contestar l'home de la recepció, i va penjar.

Amb el temps s'ha anat difonent que Francesc volta molt. Després de viatges a l'estranger s'agenolla per a la pregària d'acció de gràcies a Santa Maria Maggiore, i a hores lliures visita presons. Al menjador social dels jesuïtes hi ha estat tres vegades.

Els jesuïtes i les propietats que tenen a Roma són un tros de la pàtria de Bergoglio, a qui no li ha agradat mai viatjar i que sempre ho ha fet tan poc com ha pogut. A Roma la sensació de pàtria la troba, jesuïtes a banda, en aquelles persones en qui fa temps que té confiança: el seu secretari, Fabián Pedacchio, de Bue-

"EL PAPA FRANCESC NO ÉS NOMÉS UNA PERSONA MOLT LLIURE, SINÓ TAMBÉ UN VOLCÀ A PUNT D'ENTRAR EN ERUPCIÓ", DIU EL PARE JESUÏTA SICILIÀ ANTONIO SPADARO, UNA DE LES PERSONES QUE EL CONEIX MÉS BÉ

no es pot encasellar en els esquemes de pensament habituals. "No és ni conservador ni progressista, no és cap ideòleg, sinó més aviat un radical, literalment parlant, és a dir, algú que busca les arrels". Que Bergoglio, com tots els jesuïtes, tendeix a un "pensament obert i no aïllat" i que, per tant, se'l considera imprevisible, no és pas un argument en contra seu, diu somrient Spadaro: "Déu Nostre Senyor també ho és, d'imprevisible".

Francesc no té por i és una persona curiosa. "Ocupar-se només de les ovelles que es tenen, en comptes de buscar-ne d'altres", en paraules seues, per a ell no és rellevant; per tant, s'escapoleix sempre que pot del Vaticà. I es fa portar amb un Ford Focus per la Roma secular. La primera vegada va trucar ell personalment a la cúria de l'orde dels jesuïtes per anunciar la seua visita llampec. A l'altra banda de la línia hi havia el porter. A la

nos Aires, que viu al mateix passadís que Bergoglio. I l'arquebisbe Víctor Manuel Fernández, rector de la Universitat Pontifícia Catòlica de Buenos Aires, home progressista en qüestions de moral, considerat un dels assessors decisius del Papa i que el visita regularment.

L'arquebisbe d'Hondures -reconegut crític amb el capitalisme i també amic del Papa-, Óscar Rodríguez Maradiaga, coordina el consell de cardenals. I el jesuïta argentí Miguel Yáñez Molina, també persona de confiança de Bergoglio des de fa quaranta anys, ha estat destinat a la sensible comissió per a la protecció dels menors. De la seua banda, el bisbe brasiler Erwin Kräutler va tenir una influència determinant en la recent encíclica sobre l'ecologia.

Comptat i debatut, la influència de l'Església llatinoamericana al Vaticà va creixent: una Església -com ha recone-

gut Bergoglio- que, sobretot en qüestions com el matrimoni i la família, té unes prioritats diferents de les de l'Església europea. Els europeus i els nord-americans, que abans portaven la batuta, amb Francesc van perdent poder, i per un bon motiu: actualment, més de la meitat dels prop de 1.300 milions de catòlics viu a l'hemisferi sud; el Papa té en compte aquesta evolució i fa l'Església més internacional. Per exemple, nomenant cardenals de Birmània i Tonga.

Bergoglio té tan poques respostes davant les qüestions de fe del món modern occidental com el seu predecessor Ratzinger? L'arquebisbe Gänswein s'esforça a no ser parcial en aquesta pregunta. Francesc, diu, se sap vendre "molt bé als mitjans, hi té traça". Té talent, afegeix, per "parlar al cor i al cap". I això sol no fa l'Església de cop i volta atractiva, després dels titulars per abusos a infants

i de comptes ocults. De fet, no creu que amb un individu brillant n'hi hagi prou per provocar un canvi de mentalitat. I lamenta la submissió de molts col·legues davant aquest Papa de la modèstia: "Ara molts no s'atreveixen per mala consciència a portar-li la contrària".

Ratzinger, l'avi que viu a casa

Tot just ara Gänswein se n'ha d'anar del Papa nou al vell. Set minuts a peu pels jardins vaticans, 30 metres més amunt, i ja és al monestir Mater Ecclesiae.

Allà, on viu Ratzinger, hi regna un règim estricte. Dinar amb les germanes de l'orde a les 13.30 hores, després passejada per la terrassa i migdiada. A continuació, Gänswein es dedica novament a les tasques relacionades amb el nou Papa. Per sopar torna amb l'ex-Papa cap a les vuit. Naturalment, també parlarà sobre el papa Francesc: "El que Benet XVI pen-

sa sobre decisions concretes o sobre prèdiques, no ho sé; debatem sobre aquests temes de manera molt reservada".

A banda de Gänswein, que era coneixedor dels plans de retirada de Benet, ningú es pensava fins al començament del 2013 que dins els murs del Vaticà hi pogués haver mai dos papes, i molts menys que un d'ells seria Bergoglio. Ara, però, estan tots dos units pel destí: si més no des d'aquell dia de març del 2013 en què Francesc va tornar d'una trobada amb Benet XVI a Castel Gandolfo amb la maleta ben carregada. Hi portava l'informe d'investigació sobre Vatileaks, documents sobre corrupció i mala gestió a l'entorn del Sant Pare, sobre intrigues i saunes homosexuals. D'aleshores ençà, l'herència de l'ex-Papa és un llast per a Francesc.

Benet XVI i Francesc es veuen ocasionalment per menjar plegats o per inter- →

→ canviar idees. Es telefonen i s'escriuen cartes. Les informacions que entre ells hi ha diferències són desmentides. Públicament, el Papa només diu coses bones sobre el seu predecessor: Benet XVI és, segons Francesc, "com un avi que viu a casa".

Això no obstant, no deixen de sortir rumors que Ratzinger actua de "Papa a l'ombra" i també sobre intervencions ben calculades del papa Benet XVI. "Tot és inventat", diu Gänswein, "això ho escampen cercles de gent interessada". Les diferències entre tots dos papes, diuen altres fonts del Vaticà, són essencialment menors del que sembla des de fora. El papa Benet XVI també predicava la modèstia, menjava lasanya amb persones sense sostre i visitava presons. Però al pensador i teòric de Marktl am Inn això no l'ajudava. En canvi, en el cas de Francesc això desperta simpaties.

Ha iniciat molts projectes i ha posat moltes coses en marxa. S'ha implicat amb referència a la política exterior, s'ha posicionat més clarament que molts dels seus predecessors i fins i tot ha dirigit amb èxit la lluita per la transparència a les caixes del Vaticà. Allò que resulta controvertit és el seu balanç fins ara, sobretot pel que fa a l'Església Universal. L'entusiasme de milions de creients topa amb la creixent hostilitat de l'establishment catòlic. El retret recurrent és que Francesc parla massa i no deixa prou clar cap a on vol conduir l'Església.

2015, l'any de l'anti-Papa

Hi ha una cosa que fins a data d'avui ha mantingut: la naturalitat, l'alegria i la diversió amb què exerceix el seu càrrec, amb què trenca convencions i revolucionaria institucions al capdavant de les quals sembla haver arribat per casualitat. Francesc és l'anti-Papa, un Papa com cap altre. Ha excomunicat els caps de la

EL PASSAT ARGENTÍ. El 1986, el futur Papa va ser traslladat forçosament a la ciutat de Córdoba. Algun germà jesuïta el prenia per boig, fins al punt que li van vigilar les cartes i les trucades. Més tard, com a provincial dels jesuïtes a l'Argentina, va prendre decisions "de manera categòrica i personal". A 36 anys va esdevenir cap superior dels jesuïtes al país.

màfia, dit i fet. Fa coses que no està previst que algú com ell faci. De tant en tant, truca a certes persones: Obama, Putin o catòlics corrents. Tot això té alguna cosa de revolucionari, però Francesc no ho és pas, de revolucionari. És un esperit lliure, si bé és un conservador que no vol ni pot canviar gaire res dels fonaments de l'Església. Potser en això rau des del començament el gran malentès: la proximitat amb els creients i la distància amb l'aparell no impliquen necessàriament una distància amb la doctrina o amb els dogmes.

El 2015 és el seu any clau. El pròxim 8 de desembre, cinquanta anys exactes després del Concili Vaticà II, començarà un Any Sant extraordinari. Amb aquest calendari d'esdeveniments, Francesc deixa clar que vol ser un reformador. D'aquesta manera, lluita contra la lentitud de l'aparell, ja que per canviar l'esperit del Vaticà de manera duradora farien falta anys en el càrrec i fer molts nous nomenaments. Un temps que potser no tindrà. Fins ara, Francesc ha col·locat una quarta part dels cardenals amb dret a vot.

Moltes coses depenen de com el Papa resisteixi els seus dies de divuit hores. Té 78 anys, fa dècades que viu sense una part del lòbul pulmonar dret i té mal d'esquena. A l'hora de pujar a l'altar de la basílica de Sant Pere de vegades panteixa considerablement. Pel que es comenta, Francesc pensa contínuament a abandonar i fins i tot diu públicament que "el meu pontificat serà curt". En aquest cas, i si al final no queda res més d'ell, si més no l'Església potser tindrà una actitud diferent, que aquells que fa temps que la van abandonar no es pensaven que pogués arribar a adoptar mai.

"*Morto un papa, se ne fa un altro*" ('Mort un papa, se n'hi posa un altre'), diuen a Roma, un comentari tan insolent com resignat. Ningú es pensava que hi pogués haver mai dos papes vius. I encara menys, tres. ●

Traducció d'Arnau Figueras